

Greinargerð Jóhanns G. Jóhannssonar til stjórnskipunar- og eftirlitsnefndar Alþingis 5.nóvember 2013

vegna skýrslu Rannsóknarnefndar Alþingis um Íbúðalánasjóð (ÍLS).

Undirrituðum var boðið að koma á fund hjá Stjórnskipunar- og eftirlitsnefndar Alþingis þann 5. nóvember s.l. til að ræða og fá tækifæri til að koma með athugasemdir við skýrslu Rannsóknarnefndar Alþingis um ÍLS, sem birt var fyrr á þessu ári. Á þessum fundi nefndarinnar var einnig rætt við og hlustað á vitnisburð Dr. Alexander Duering, sérfræðings hjá Deutsche Bank, sem sá um útreikninga og ráðgjöf er tengdist skuldabréfaskiptum ÍLS árið 2004. Einnig var rætt við og hlustað á vitnisburð Joakims Hörwing og Mikaelis Kärsten frá Capto Financial Consulting AB sem sá um ráðgjöf við áhættu- og fjárstýringu ÍLS árin 2004 til 2008.

Inngangur – Forsaga

Fyrir skuldabréfaskiptin og innkomu banka og sparisjóða á íbúðalánamarkaðinn árið 2004 var Íbúðalánasjóður(ÍLS) ráðandi á íbúðalánamarkaði og lánaði allt að 65% (70% til „fyrstu kaupa“) af markaðsvirði íbúðarhúsnæðis, en þó með ákveðna hámarksviðmiðun. ÍLS fjármagnaði sig með húsbréfum sem voru innkallanleg og báru 5,1% verðtryggða vexti. Húsbréfin þóttu ekki góð markaðsvara og veðmyndun því ekki góð. Algengt var að húsbréfin væru seld með 8 – 12 % afföllum á markaði.

Til að gera íbúðalánakerfið hagkvæmara fyrir lántakendur var ákveðið að ráðast í kerfisbreytingar og skipta á flóknum og óhagkvæmum húsbréfum yfir í hagkvæmari og markaðsvænni flokka íbúðabréfa. Til að ná fram sem mestri hagkvæmni var ákveðið að hafa íbúðabréfin í fáum flokkum ásamt því að aðlaga þau eins mikið og hægt var sambærilegum skuldabréfaflokkum erlendis. Þannig væri hægt að gera þau álitlegri fjárfestingarkost í augum erlendra aðila sem myndi að öllum líkindum auka vinsældir þeirra og lækka ávöxtunarkröfu þeirra. Þetta varð og raunin og raunvaxtastig lækkaði talsvert í kjölfar skiptanna ásamt því að neitendur þurftu nú ekki að taka á sig mikil afföll og áhættu eins og í gamla kerfinu. Niðurstaðan var því sú að neytendur nutu betri kjara og minni áhættu við skiptin úr húsbréfum yfir í íbúðabréf, eins og upphaflega var áætlað.

Innkoma banka og sparisjóða á íbúðalánamarkaðinn haustið 2004 var meiri en menn áttu von á. Kjörin og lántíminn sem þeir buðu voru einnig mun betri, en menn áttu von á, og þeir gátu staðið undir til langs tíma, eins og dæmin hafa sannað. Lántakendur nýttu sér þetta tækifæri og endurfjármöggnuðu íbúðalán sín á svipaðan hátt og gert var við svipaðar aðstæður í öðrum vestrænum löndum, m.a. í Svíþjóð þegar íbúðalánamarkaðurinn þar var endurskipulagður í kring um 1990. Eins og í Svíþjóð þá leiddi þróunin hér heima til hækkandi fasteignaverðs og mikillar þenslu á fasteignamarkaði. Aðstæðurnar á Íslandi eru því ekkert einsdæmi við endurskipulagningu

fasteignamarkaðar sem leiðir oft til óæskilegra skammtíma áhrifa sem jafna sig að öllu jöfnu yfir lengra tímabil, sbr. fasteignamarkaðurinn í Svíþjóð.

Önnur stór breyting á rekstrarskilyrðum ÍLS átti sér stað í kjölfar hrunsins, sem dundi yfir haustið 2008. ÍLS á, og átti allt sitt, undir íbúðarhúsnæði landsmanna, sem á stuttum tíma hrundi í verði og á sama tíma hækkaði verðbólga mjög mikið og vanskil hjá lántökum. ÍLS nýtti félagsleg úrræði sín til hins ýtrasta s.s. að fyrsta lán og veita önnur úrræði til lántakenda í vanda. Þrátt fyrir þetta var ástandið svo erfitt að ÍLS var neyddur til að leysa til sín fjölda eigna í nauðungarsölum. Eignirnar komu af öllu landinu. Það gefur auga leið að slíkt áfall, þ.e. lækkun á eignum, hækking á verðlagi, aukin vanskil og auknar afskriftir, leiðir til verri rekstrarskilyrða og taps ÍLS sem á allt sitt undir íbúðarhúsnæði og hefur allar sínar skuldir verðtryggðar.

Uppsafnað tap ÍLS árin 1999 til 2012 er samkvæmt ársreikningum ÍLS 38,5 milljarðar og framlag í afskriftarreikning var um 22,5 milljarðar. Yfir 92% af tapi ÍLS gerist eftir 2008 en hin 8% af tapinu eru frá 2001 þegar ÍLS gerði upp lán sjóðsins sem útgefin voru með viðmiði í EUR.

Skuldabréfaskipti ÍLS - hlutverk Deutsche Bank

Í skýrslu Rannsóknarnefndar um ÍLS er því haldið fram að ÍLS hafi gert mistök við útreikning á skiptiálagi húsnæðisbréfa yfir í íbúðabréf. Þessi mistök eru sögð hafa kostað 1,5 milljarða árið 2004 og eru síðan framreiknuð og talin nema um 3,5 milljörðum í lok árs 2012.

Á fundi nefndarinnar var hringt í Dr. Alexander Duering hjá Deutsche Bank sem sá um útreikninga vegna skuldabréfaskiptanna. Svar Alexanders, spurður um þetta atriði, var að engin mistök hafi átt sér stað og að útreikningarnir stæðust fullkomlega. Útreikningur á íbúðabréfum hafi verið aðlagður því sem tíðkaðist í erlendum sambærilegum verðbréfum, eins og stefnt var að. Alexander minntist á að ekki hafi verið gerðar athugasemdir við útreikninga sína á sínum tíma nema frá einum starfsmanni íslenskra banka. Þegar hann var spurður að því hvað sá starfsmaður hétí þá sagði hann að hann hétí Hersir. Hann sagði að Hersir, þá starfsmaður Kaupþings Banka, hafi haft samband við sig vegna skiptiálagsins og hafði Alexander útskýrt fyrir honum útreikninga sína. Aðspurður sagði Alexander að Hersir hafi ekki gert frekari athugasemdir við skiptiálagið. Það skal tekið fram að þessi sami Hersir er einn af starfsmönnum Rannsóknarnefndar um ÍLS og er þannig einn af skýrsluhöfundum skýrslunnar um ÍLS. Í skýrslunni er þess ekki getið að Hersir Sigurgeirsson hafi átt samskipti við, eða ráðfært sig við, Deutsche Bank varðandi útreikninga á skiptiálagi.

Það ermjög ámælisvert hvernig Rannsóknarnefndin og starfsmaður hennar, Hersir Sigurgreisson, hafa farið langt með um útreikning skiptiálagsins og ekki síður að þeir hafa vísitandi leynt almenning um samskipti sín við Deutsche Bank og Dr. Alexander Duering í aðdraganda skuldabréfaskiptanna 2004. Það er einnig ámælisvert að ekki var haft samband við Deutsche Bank þegar skýrslan var gerð til að fá skýrari mynd af ráðgjöf þeirra og öðrum atriðum sem skipta máli við niðurstöður skýrslunnar.

Áhættu- og fjárstýring - hlutverk Capto Financial Consulting (Capto).

Í skýrslu Rannsóknarnefndar um ÍLS er því haldið fram að starfsmenn ÍLS hafi ekki haft nægjanlega kunnáttu til að sjá um áhættustýringu sjóðsins. Einnig að þeir hafi ekki farið eftir ráðgjöf frá Capto hvað varðar áhættu- og fjárstýringu ÍLS.

Á fundi nefndarinnar var hringt í Joakim Hörwing og Mikael Kärrsten frá Capto en þeir hafa komið mest að vinnu og samskiptum við ÍLS. Joakim og Mikael báru, aðspurðir um þessar staðhæfingar Rannsóknarnefndarinnar, að slíkar staðhæfingar væru beinlínis rangar. Þeir sögðu að starfsmenn sjóðsins hefðu yfir að ráða mikilli þekkingu á sviði áhættu- og fjárstýringar og skilið og nýtt sér öll tæki er hentug voru og krafist var við áhættustýringu ÍLS. Þeir staðfestu einnig að Capto hefði aðstoðað ÍLS við helstu útreikninga og álagspróf ásamt skýrslugerð árin 2004 til 2008. Þeir sögðu að hlutverk Capto hafi verið talsvert umfangsmeira en getið er um í skýrslu Rannsóknarnefndarinnar.

Það er ámælisvert hvernig Rannsóknarnefndin og starfsmenn hennar hafa gefið sér ákveðnar forsendur um aðkomu Capto við ráðgjöf og aðstoð við áhættu og fjárstýringu. Það er einnig ljóst að starfsmenn Rannsóknarnefndarinnar hafa af einhverjum ástæðum ekki verið með viðeigandi gögn til að kanna málin til hlítar. Í stað þess gefa þeir sér mjög hæpnar forsendur byggðar, að því er virðist, á persónulegum vangaveltum og getgátum. Það er einnig ámælisvert að ekki var haft beint samband við Capto þegar skýrslan var gerð til að fá skýrari mynd af ráðgjöf þeirra, gögnum, aðkomu og öðrum atriðum sem skipta máli við niðurstöður skýrslunnar.

Áhættu- og fjárstýring ÍLS

Áhættu- og fjárstýring ÍLS var unnin í náinni samvinnu við Fjármálaeftirlitið (FME) og í samræmi við reglugerð um áhættu- og fjárstýringu. Að auki var samvinna höfð við Capto, eins og fram hefur komið hér að framan. Engar athugasemdir voru gerðar við störf áhættu- og fjárstýringar hvorki frá FME né öðrum eftirlitsaðilum. Að auki hefur komið fram að Capto rýndi allar skýrslur og útreikninga ÍLS tímabilið 2004 til 2008.

Skýrsluhöfundar hafa uppi stór orð um áhættu- og fjárstýringu ÍLS og þá starfsmenn sem þar störfuðu. Án þess að fara út í smáatriði, við skrif, athugasemdir og sleggjudóma skýrsluhöfunda um áhættustýringu og starfsmenn ÍLS, þá ætti öllum að vera ljóst að niðurstöður og neikvæðar yfirlýsingar skýrsluhöfunda um áhættu- og fjárstýringu ÍLS eru afskapleg óvandaðar og í besta falli misskilningur.

Raunverulegt tap ÍLS – 1999 til 2012

Rannsóknarnefndin telur að áætlað, framreiknað, tap ÍLS frá 1999 – 2012, sé allt að 270 milljörðum. Þessi niðurstaða nefndarinnar er illskiljanleg sérstaklega í ljósi þess að samkvæmt niðurstöðum ársreikninga sjóðsins nemur bókfært tap sjóðsins þetta sama tímabil 38,5 milljörðum króna. Samkvæmt ÍLS er langstærstur hluti tapsins, eða 94%, tilkomið vegna bankahrunsins. Þar kemur einnig fram að uppgjör ÍLS er í samræmi við IFRS, alþjóða reikningsskilastaðla.

Skýrsluhöfundar eru mjög uppteknir af því að gera tap ÍLS eins hátt og mögulegt er. Þeim nægir ekki að nefna bókfært tap ÍLS upp á 38,5 milljarða króna heldur bæta þeir við tapið mat á mögulegum fórnarkostnaði við skuldabréfaskiptin, væntum mistökum við útreikning skuldabréfaskiptanna, væntri lægri ávöxtun lausafjár eftir skiptin og síðast en ekki síst kostnað við uppgreiðslur og mögulegar framtíða uppgreiðslur á lánum ÍLS. Til að gera tapið síðan ennþá hærra þá framreikna þeir allar tölur m.v. verðlag frá þeim tíma sem þeir telja að tapið hafi átt sér stað.

Mér er til efs að þetta þyki góð vinnubrögð og tíðkist við svipaðar aðstæður hvorki hér á landi né erlendis. Sem dæmi má nefna að uppgreiðslur teljast til reglulegrar starfsemi lánastofnana sem og vaxtamunur sem hækkar og lækkar eftir markaðsaðstæðum hverju sinni.

Það gefur augaleið að þegar verðlag hefur nær tvöfaldast á tímabilinu 2004 til 2012, þá hefur vænt tap gert það líka. Slík framsetning er að mínu mati ámælisverð og til þess fallinn að ýkja niðurstöður skýrslunnar á neikvæðan hátt og gæti verið til þess fallin að réttlæta skýrslugerðina í vafasömum tilgangi.

Uppgreiðsluáhætta - mögulegt tap

Skýrsluhöfundar fullyrða að stærsti einstaki tapsliður ÍLS sé uppgreiðsluáhætta af möglegum uppgreiðslum sem talið er geta numið allt að 103 milljörðum kr. Ein megin forsenda til að þetta tap geti orðið er, að mati skýrsluhöfunda, að allir lántakendur hefðu greitt upp öll lán sín í árslok 2012 og ÍLS hefði ávaxtað það fé sem kom í formi uppgreiðslna á lægri vöxtum út líftíma lánanna. Öll vitum við að líkur á að slíkt ástand skapist eru engar. Samkvæmt upplýsingum frá ÍLS nema uppgreiðslur hlutfallslega svipuðum tölum og fyrir 2004 eða innan við 2% af heildarútlánum á ári, sem telst mjög eðlilegt og viðráðanlegt hlutfall.

Þessir útreikningar, forsendur og fullyrðingar skýrsluhöfunda eru afskaplega einfaldir og illa ígrundaðir. Það eru nokkrar einfaldar staðreyndir og mikilvægar forsendur sem skýrsluhöfundar taka ekki tillit til við útreikninga sína við áhrif og magn uppgreiðslna. Hér að neðan eru nefnd nokkur atriði sem sýna fram á að uppgreiðslur útlána geta aldrei orðið eins miklar og skaðlegar og gefið er til kynna í skýrslu Rannsóknarnefndarinnar:

- Það eru ekki miklar líkur á því að miklar uppgreiðslur verði á lánum ÍLS um fyrirsjáanlega framtíð þar sem stór hluti lánasafnsins er utan höfuðborgarsvæðisins, lán til lögaðila og lán með tiltölulega hátt láns hlutfall. Þegar samkeppni á íbúðalánamarkaði hófst 2004 höfðu bankarnir ekki mikinn áhuga á að lána til þessara aðila og ekki líkur á að þeir hafi það um fyrirsjáanlega framtíð.
- Það má leiða líkum að því að stór hluti þeirra sem hefur áhuga og getu til að flytja íbúðalán sín yfir í bankakerfið hafi þegar gert það á árunum 2004 til 2007, þegar samkeppni og uppgreiðslur voru sem mestar.
- Samkvæmt ársreikningi ÍLS í árslok 2012 voru 310 milljarðar af útlánum varin fyrir uppgreiðslum að hluta eða öllu leiti. Meðallíftími eigna ÍLS er 10,9 ár og meðallíftími skulda 10,2 ár. Vaxtamunur er jákvæður um 0,30%. Sem sýnir að ÍLS er í ágætis jafnvægi hvað varðar meðallíftíma eigna og skulda sem og varnir við uppgreiðsluáhattu.
- Samkvæmt ársreikningi ÍLS í árslok 2012 voru lán til lögaðila 140 milljarðar og útlán til einstaklinga 660 milljarðar. Reynslan sýnir að lán til lögaðila hafa í sögulegu samhengi ekki verið í mikilli uppgreiðsluáhattu.
- Þá má leiða líkum að því að nokkuð stór hluti útlána sé utan höfuðborgarsvæðis og til aðila sem standast ekki núverandi greiðslumat samkeppnisaðila, þ.e. með hátt veðhlutfall og ekki næga greiðslugetu.
- Þá má einnig minnka uppgreiðsluáhattu verulega með virkri áhættustýringu, sem er hluti af reglulegri starfsemi ÍLS.
- Þar að auki getur stjórn ÍLS lagt til við ráðherra að sett verði á uppgreiðsluþóknun á uppgreiðslur íbúðalána ÍLS, ef þurfa þykir (Sbr. ákvæði í reglugerð nr. 544/2004, 7. gr., sem er svohljóðandi: „Ef sýnt þykir að hefðbundnar áhættustýringaraðferðir og svigrúm sjóðsins við vaxtaákvörðun nægi ekki til að verja hag sjóðsins skal ráðherra, að fenginni umsögn stjórnar íbúðalánasjóðs um nauðsynlegar aðgerðir, gefa út reglugerð um greiðslu þóknunar fyrir

aukaafborganir og uppgreiðslu ÍLS-veðbréfa. Skal sú þóknun veða upp að hluta eða öllu leyti mismuninn á uppgreiðsluverði ÍLS-veðbréfs og sambærilegs íbúðabréfs“.

Að framansögðu er ljóst að mat skýrsluhöfunda á tapsáhættu ÍLS vegna mögulegrar uppgreiðslu á íbúðalánum er stórlega ýkt miðað við núverandi aðstæður. Forsendur og framsetning skýrsluhöfunda á uppgreiðsluáættu ÍLS eru því miður, afskaplega óvandaðar og illa ígrundaðar.

Hrunið og áhrif þess á ÍLS

Frá árinu 2008 og til loka 2012 hefur verið á íbúðarhúsnæði lækkað að raunvirði en á sama tíma hefur verðbólga hækkað um 35 til 40%. Í árslok 2012 voru eignir ÍLS samtals 876 milljarðar þar af útlán 799 milljarðar og skuldir sjóðsins námu 861 milljörðum. Í lok árs 2012 átti ÍLS 2.224 íbúðir, sem hann hafði að stærstum hluta leyst til sín. Við það bættist að bæði uppsafnaðar afskriftir og vanskil höfðu aldrei verið meiri í sögu ÍLS. Að auki tók ÍLS þátt í 110% leiðinni sem leiddi til talsverðra leiðréttinga útlána sjóðsins. Það er ljóst að þessi staða hefur kostað ÍLS talsverðar fórnir og orsakað stærstan hluta af tapi sjóðsins og það hefði í raun verið kraftaverk ef ÍLS hefð ekki tapað fjármunum við þessar aðstæður. Það gleymist þó oft í umræðunni að ÍLS stóð af sér hrunið þrátt fyrir erfiðar aðstæður eitthvað sem innlendir bankar gerðu ekki.

Það er pólitísk ákvörðun að ÍLS þjóni félagslegum hagsmunum á íbúðalánamarkaði. Þessi stefna hefur að mínu mati verið skynsamleg þar sem um markaðsbresti hefur verið að ræða á íbúðalánamarkaði. Með þessu er átt við að bankar lána t.d. ekki á afskekktu staði utan stór-Reykjavíkur svæðisins né heldur þeim sem eru tekjulágir og teljast ekki góðir skuldarar. Þetta var veruleikinn fyrir 2008, þetta er veruleikinn í dag og verður væntanlega veruleikinn um fjárfjárlegu framtíð. Pólitískt hlutverk ÍLS hefur verið að brúa þetta hlutverk og draga þannig úr markaðsbrestum íbúðalánamarkaðarins. ÍLS hefur einnig yfir að ráð úrræðum í skuldavanda einstaklinga sem eru á margan hátt mannlegri en bankanna, t.d. möguleika á frystingu lána við tímabundna fjárhagslega erfiðleika lántaka.

Við getum ekki litið fram hjá því að þessi félagslegu úrræði ÍLS hafa kostað sjóðinn fjármuni og hafa dregið úr hagnaði ÍLS, til skamms tíma. Það er þó mat flestra að þau félagslegu úrræði sem ÍLS hefur yfir að ráða séu samfélaginu margfalt verðmætari, til lengri tíma litið, en sá félagslegi kostnaður sem hlytist af harðari innheimtuaðgerðum.

Skýrsla Rannsóknarnefndar um ÍLS - pólitískur tónn, skaðleysi og friðhelgi nefndarmanna

Tilgangur þess að skipa Rannsóknarnefnd um málefni ÍLS hefur eflaust verið að gera faglega úttekt á ÍLS með það að markmiði að laga rekstur sjóðsins. Mér er til efs að hægt sé að nýta nokkuð úr skýrslunni í þeim tilgangi.

Skýrsluhöfundar hafa orðið uppvísir af slæglegum vinnubrögðum, augljósum mistökum, röngum staðhæfingum, upphrópunum og dómhörku sem vekja upp spurningar um heilindi skýrsluhöfunda. Það er einnig ámælisvert að skýrsluhöfundar bera enga ábyrgð á gjörðum sínum og geta skýlt sér bak við friðhelgi og skaðleysi af sínum verkum og fullyrðingum.

Kostnaður við gerð skýrslunnar er 235 milljónir, skv. opinberum gögnum. Þetta er gríðarlegur kostnaður og dæmi um hvernig illa er farið með almannafé, fjármuni sem mætti nota á uppbyggilegri hátt, í betri og þarfari verkefni.

Lokaorð

Uppsafnað tap ÍLS árin 1999 til 2012 er samkvæmt ársreikningum ÍLS 38,5 milljarðar króna, en ekki allt að 270 milljarðar, eins og haldið er fram í skýrslunni. Yfir 92% af tapi ÍLS gerist eftir 2008 en hin 8% af tapinu eru frá 2001 þegar ÍLS gerði upp lán sjóðsins sem útgefin voru með viðmiði í EUR. Skýrsluhöfundar eru mjög uppteknir af því að gera tap ÍLS eins hátt og mögulegt er. Þeim nægir ekki að nefna bókfært tap ÍLS upp á 38,5 milljarða króna heldur bæta þeir við tapið mati á mögulegum fórnarkostnaði við skuldabréfaskiptin, væntum mistökum við útreikning, væntri lægri ávöxtun lausafjár og síðast en ekki síst mögulegum framtíða uppgreiðslum á lánum ÍLS. Mér er til efs að þetta þyki góð vinnubrögð og tíðkist við svipaðar aðstæður hvorki hér á landi né erlendis. Sem dæmi má nefna að uppgreiðslur teljast til reglulegrar starfsemi lánastofnana sem og vaxtamunur sem hækkar og lækkar eftir markaðsaðstæðum hverju sinni.

Til að gera tapið síðan ennþá hærra þá framreikna þeir allar tölur m.v. verðlag frá þeim tíma sem þeir telja að tapið hafi átt sér stað.

Það er mjög ámælisvert hvernig skýrsluhöfundar hafa farið rangt með um útreikning skiptiálagsins og ekki síður að þeir hafa vísvitandi leynt almenning um samskipti sín við Deutsche Bank og Dr. Alexander Duering, í aðdraganda skiptanna 2004. Það er einnig ámælisvert að ekki var haft samband við Deutsche Bank þegar skýrslan var gerð til að fá skýrari mynd af ráðgjöf þeirra og öðrum atriðum sem skipta máli við niðurstöður skýrslunnar.

Það getur einnig talist mjög ámælisvert hvernig skýrsluhöfundar hafa gefið sér ákveðnar forsendur um aðkomu Capto við ráðgjöf og aðstoð við áhættu og fjárstýringu. Það er einnig ljóst að starfsmenn Rannsóknarnefndarinnar hafa af einhverjum ástæðum ekki verið með viðeigandi gögn til að kanna málin til hlítar. Í stað þess gefa þeir sér mjög hæpnar forsendur byggðar, að því er virðist, á persónulegum vangaveltum og getgátum. Það er einnig ámælisvert að ekki var haft beint samband við Capto þegar skýrslan var gerð til að fá skýrari mynd af ráðgjöf þeirra, gögnum, aðkomu og öðrum atriðum sem skipta máli við niðurstöður skýrslunnar.

Skýrsluhöfundar hafa uppi stór orð um áhættu- og fjárstýringu ÍLS og þá starfsmenn sem þar störfuðu. Án þess að fara út í smáatriði, við skrif, athugasemdir og sleggjudóma skýrsluhöfunda um áhættustýringu og starfsmenn ÍLS, þá ætti öllum að vera ljóst að niðurstöður og neikvæðar yfirlýsingar skýrsluhöfunda um áhættu og fjárstýringu ÍLS eru afskapleg óvandaðar og í besta falli misskilningur.

Þá er einnig ljóst að mat skýrsluhöfunda á tapsáhættu ÍLS vegna mögulegrar uppgreiðslu á íbúðalánum er stórlega ýkt og forsendur þeirra afskaplega óvandaðar og illa ígrundaðar. ÍLS er ágætlega varinn fyrir uppgreiðslum en að auki eru til úrræði og varnir til að draga úr neikvæðum áhrifum mikilla uppgreiðslna á ÍLS.

Pólítískt hlutverk ÍLS hefur verið að draga úr markaðsbrestum íbúðalánamarkaðarins hér á landi. Við getum ekki litið fram hjá því að þessi félagslegu úrræði ÍLS hafa kostað sjóðinn fjármuni og hafa dregið úr hagnaði ÍLS, til skamms tíma. Það er þó mat flestra að þau félagslegu úrræði sem ÍLS hefur

yfir að ráða séu samfélaginu margfalt verðmætari, til lengri tíma litið, en sá félagslegi kostnaður sem hlytist af harðari innheimtuaðgerðum.

Hrunið sá enginn fyrir, ekki bankarnir, ekki Seðlabankinn, ekki FME, ekki S&P, ekki Moody's, ekki erlendir bankar né eftirlitsaðilar og ekki ÍLS.

Að mínu mati hefur ekki komið nægilega skýrt fram í umræðunni um ÍLS, að við hrunið sem átti sér stað haustið 2008, verða til aðstæður sem óhjákvæmilega koma sér illa fyrir lánastofnun sem hefur öll sín lán bundin í íbúðarhúsnæði landsmanna sem lækkar, en hefur allar sínar skuldir í verðtryggðum skuldum sem hækka. Það hefði í raun verið kraftaverk ef ÍLS hefði sloppið án einhverra skakkafalla út úr þessu ástandi. Núverandi ástand er að öllum líkindum skammtímaástand, ástand sem leitar að langtíma jafnvægi á einhverjum tíma með svipuðum hætti og í öðrum vestrænum löndum, t.d. eins í Svíþjóð upp úr 1990.

Skýrsluhöfundar hafa orðið uppvísir af slæglegum vinnubrögðum, augljósum mistökum, röngum staðhæfingum, mikilli dómhörku og upphrópunum sem vekja upp spurningar um heilindi skýrsluhöfunda. Það er einnig ámælisvert að skýrsluhöfundar bera enga ábyrgð á gjörðum sínum og geta skýlt sér bak við friðhelgi og skaðleysi af sínum verkum og fullyrðingum.

Tilgangur þess að skipa Rannsóknarnefnd um málefni ÍLS hefur eflaust verið að gera faglega úttekt á ÍLS með það að markmiði að laga rekstur sjóðsins. Mér er til efs að hægt sé að nýta nokkuð úr skýrslunni í þeim tilgangi. Kostnaður við gerð skýrslunnar er 235 milljónir, fjármuni sem nota mætti á uppbyggilegri hátt, í betri og þarfari verkefni.

Reykjavík 31.12. 2013

Jóhann G. Jóhannsson